

POZOR, NA ULICI SE PRACUJE

Martina Zikmundová (Česká asociace streetwork):

„Jakmile jsem se o streetworku dozvěděla, věděla jsem, že to chci zkusit.“

Hlavním nástrojem terénní sociální práce je streetworker sám. Podle Martiny Zikmundové, která dělá v oboru více jak dvacet let a má praxi i ze zahraničí, je potřeba o lidi, kteří tuto práci dělají, stále pečovat a motivovat je. Jinak časem nebude, kdo by streetwork dělal. Mluvili jsme s ní nejen o kořenech streetworku v Česku, ale i o tom, jak vlastně vypadá běžný den terénního pracovníka a jak v praxi funguje práce s dětmi a teenagery.

Jak jste se dostala ke streetworku?

To bylo v rámci mého studia sociální pedagogiky v roce 1995. V té době nám v rámci předmětu Metody sociální práce přišla přednášet Hana Malinová, která stála u zrodu občanského sdružení Rozkoš bez rizika. Jakmile jsem se o streetworku dozvěděla, věděla jsem, že to chci zkusit. Přišlo mi, že je to věc, která funguje, a byla to pravda! Využila jsem proto školní stáže a navštívila několik streetworkových programů, které v té době v Čechách rozbíhaly.

Takže streetwork byl v té době u nás už rozšířený, nebo teprve začínal?

Hned po revoluci začaly vznikat první programy. Rozkoš bez rizika začala fungovat v roce 1992. Už od roku 1990 Hana Malinová, doktorka sociologie a kandidátka věd chodila do brněnských ulic, kde se v té době začaly objevovaly první sexuální pracovnice. Streetwork znala ze zahraničí, kam se jezdila učit. Na ulici se také postupně začalo pracovat s dětmi a mládeží – pražská Proxima Sociale zahájila streetwork v roce 1996. Metoda streetworku s mládeží se k nám dostala z Německa. Odtud jsme právě převzali termín „streetwork“. V anglicky mluvících zemích se využívá termín „outreach work“.

Jak vypadá takový běžný den streetworkera? V kolik třeba začínáte pracovat?

To záleží na tom, s jakou cílovou skupinou pracujete. Tomu musíte přizpůsobit i svůj pracovní čas. Dopoledne třeba spíte (smích) nebo děláte administrativní práce a do terénu se vychází v odpoledních, spíše večerních hodinách. Když jsem začínala, do práce jsem chodila až ve tři hodiny odpoledne a v osm hodin večer jsme vyráželi do terénu. V tu dobu jsme se učili za pochodu, zkoušeli jsme, co bude nejlépe fungovat a jak to nejlépe dělat. Někdy jsme pracovali i celou noc. Postupně se streetwork i se zavedením standardů kvality sociálních služeb profesionalizoval. Pracovní doba se ale pořád přizpůsobuje terénu a lidem, se kterými pracujeme.

Jak dlouho trvá, než navážete kontakt s cílovou skupinou?

To je strašně individuální. Někteří potenciální klienti reagují pozitivně na první oslovení, jiní se s vámi vůbec nebaví, vyhodí vás a pošlou do... patřičných mezí třeba i dvacetkrát za sebou. Pak najednou obrátí a řeknou, že by potřebovali pomoc. Je to těžká práce. Když jsme například chodili do night clubů, kde se poskytovaly sexuální služby, vyhodili nás odtamtud několikrát. U této práce je důležitá vytrvalost. My to nevzdali. Jednou nám otevřel někdo nový a řekl: „Jo, pojďte dál.“

A jak to probíhá s dětmi a mládeží? Důvěřují vám?

Když chcete oslovit děti a mládež, tak obcházíte parky, obchodáky – místa, kde se zrovna scházejí – a většinou vás ignorují nebo se s vámi baví velice nevybíravě. Musíte to prostě zkoušet dál, učit se jejich jazyk, rozumět gestům, způsobu vyjadřování. Jednoho dne něco potřebují, trefíte se do správné nálady a potřeby nebo narazíte na vůdce party, co se zrovna začne zajímat. U této cílové skupiny pracujeme s jednotlivci i celou skupinou, využíváme skupinovou dynamiku. Nejdůležitější je samozřejmě pracovat s jednotlivcem, s tím se uzavírá smlouva o poskytování služby a každý má také svůj individuální plán. Zdůrazňujeme, že se dotyční setkávají se službou. Podmínkou využívání služby je, že klient ví, kdo je pracovník nebo pracovníce a proč za ním přichází.

Jaké je riziko u dnešních především městských dětí a mladých lidí, že takzvaně spadnou do průšvihů?

To, že někdo v dospívání experimentuje s drogami a obecně tak nějak hazarduje se svým zdravím, hned neznamená, že to tak musí být napořád. Je to období, které jednou skončí – úkolem streetworkera je pomoci ho těmto mladým lidem překonat bez fatálnějších následků. Rizika tedy jsou a budou. Navíc se objevují stále nová. Odborníci hovoří o závislostech na komunikačních technologiích a to se může týkat dětí velice raného věku. My na to například zareagovali tím, že jsme zřídili internetový portál jdidoklubu.cz, který zprostředkovává práci streetworkerů online. Kontakt facetoface je pro některé dnešní děti obtížný, a proto se raději ptají a chatují anonymně a po síti.

Ještě na závěr se chci zeptat, jak se stalo, že se Česká republika za pár desítek let vyhoupla na pomyslné evropské přední příčky v terénní sociální práci? V zahraničí mají přeci jen mnohem delší tradici...

V Čechách máme relativně dobře fungující síť streetwork programů. Osobně se domnívám, že je to výsledek práce několika statečných, vzdělaných a akčních jednotlivců před revolucí a těsně po ní, kteří ihned po převratu začali streetwork programy zakládat a realizovat. Kromě zmíněné Hany Malinové je to v práci s mládeží Petr Klíma, nebo v práci s uživateli drog Jiří Presl, Ivan Doua nebo Martina Těmínová. Streetworkeri sami se začali sdružovat už v oněch devadesátých letech a v roce 1997 jsme založili Českou asociaci streetwork.

Terénní sociální pracovníci měli zcela logicky potřebu nejen se učit, ale především sdílet zkušenosti ze své práce, metody ze zahraničí – prostě vzájemně se vzdělávat. Postupem času se asociace přetransformovala do sdružení jednotlivých zařízení. Tento model fungování nám závidějí dokonce i v zahraničí. Zastřešující práce asociace a naše rozvojové audity kvality, které děláme pro členská zařízení, byly v jedné studii o práci s mládeží určené Evropské komisi označeny za dobrou praxi.

A nejen naši síť zařízení, vzdělávání streetworkerů a jejich formální propojování v zahraničí oceňují. Když přijedou zahraniční kolegové na naši výroční oborovou konferenci, která se letos koná již za týden v Praze, tak jsou nadšeni tím, jak velkou komunitu tady máme a jak skvěle funguje na neformální úrovni. Komunita je právě to, co podporuje naši profesionalitu a motivaci zůstat v oboru. Kéž by k tomu přispívaly i platy. Práce streetworkera je těžká v tom, že vy sám jste nástrojem své práce. Proto je potřeba o sociální pracovníky pečovat.

autor: nel

Rozhovor vznikl v rámci kampaně „Na ulici se pracuje“, která seznamuje širokou veřejnost s prací streetworkerů i fenomény ulice.

ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK je střešní organizací poskytovatelů nízkoprahových služeb. Ty jsou snadno dostupné lidem a většinou zcela zdarma. Mimo to vede ČAS i mnoho vlastních projektů. Na podzim loňského roku spustila projekt Streetwork online, v rámci něhož vznikl portál jdidoklubu.cz. Práci streetworkera tak asociace přenesla i do online prostředí. Děti, které tráví svůj čas primárně v internetovém prostředí, tak mohou využít nízkoprahové služby i tam. ČAS v České republice funguje od roku 1997.

Kampaň je podpořena z projektu „Čas pro ČAS“, reg. č. CZ.03.3.48/0.0/0.0/15_031/0001893, který spolufinancuje Evropská unie.